

Kiss József táj - és kertépítész : A Cippo di Perugia / a Perugai Kő újabb vizsgálatának eredményei

MEMENTO: UMBRIA. ITALY 2016.08.24. FÖLDRENGÉS ÁLDOZATAINAK

A műemléki helyreállítások során különösen nagy figyelemmel és pontossággal kerültek mindig is meghatározásra azok az *építészeti kő tagozatok, faragott kő elemek* amelyeket a kőfaragók megőrzött szerkesztési tudásával lehetett egész építészeti struktúrákat, egységeket rekonstruálva újra összeilleszteni. Mint a szabadkőműves tudást tudók dolgoztak, Kőfalvi Imre (1914 -1989) Szakál Ernő (1913 - 2002) Kőfaragó nagymesterek is, tisztelt volt Kollegáim¹. Az emlékezés aktualitását a Sopronba szerveződő *VIII. Díszítőkö Konferencia* különösen adja.

Az írásos emlékek különleges csoportját alkotják a kőbe vésett feliratok, amely csoport további nagyobb egységekre tagolódik, a kőemlékek sajátosságainak megfelelően. A kőbe vésett feliratok gyűjteménye, és így a feliratok védelme, dokumentálása, nem azonos a lapidáriumi gyűjteményeivel és így a megfelelő dokumentálás is csak részben megoldott ! A kőbe vésett a legősibb rovásos felirataink katalogizált gyűjteményét kellene létrehozni. A MNAMON, Ancient Writing Systems in the Mediterranean interneten is elérhető gyűjtése mintaszerű. A régészeti leletek sorával együtt gyarapodnak történelmi ismereteink is. Írásos emlékek esetében a " beszédes " emlékek, egyértelmű dokumentumát adja az ott leírtaknak.

A kőbe vésett feliratok különleges csoportját alkotják azok faragott kőemlékek, szoborrészletek, szobortalapzatok, amelyek feliratait a számos kísérletezés ellenére ez idáig nem sikerült elolvasni. Ezek közé tartozik a *Cippo di Perugia* (Perugai Kő) felirata is. A téglalakúra faragott követ Perugia határában: San Marco - ban találták 1822 -ben és a Kr.e. III. - II. sz. - i etruszk emlékek közé sorolták a felirata alapján. A kőtomb a szabad térségben állhatott, a két oldalára írt feliratokkal tájékoztató szerepet töltött be. A kő felületére bevészt szöveg az eddigi feltételezések szerint határjogi tartalmú és ezért került kihelyezésre.

1. Kép Perugia, Museo Archeologico Cippo di Perugia / Perugai kő fotó: G. Dallorto 2006.

A felirat (mint ahogyan azt már sokan kimutatták) az ó - magyar, székely - magyar, kárpát - medencei írásjelekkel íródott - mint ahogy arra már sokan felhívták a figyelmet. Az etruszk, és mint ahogy kiderült a celtiber, umber írások is, az ó - magyar rovás betűinket igen nagy százalékban használják. A Museo Archeologico Nazionale dell'Umbria múzeumában őrzött kő feliratát már korábban is tanulmányoztam. Több nemzetközi hírű etruszk feliratú szarkofág, szobor, tárgy (mint például a Krisztus előtti időkben készült un. "Metele" szobor, " Duenos" edény, Tavola Eugubina és Botorrita III. ókori bronztablák stb.) feliratainak új módszerű, betűről betűre követhető fordításait, és személyes azonosításukat is adtam². Sajnos csak fotóról készíthettem az elemzéseket (a copy right által korlátozottan) és egy jobb fotó alapján, most itt néhány vonal miatti betű módosításokkal készült etruszk szarkofág felirat fordítását adhatom közre.

ASEAN SET A RIT(US) RES: ORAL

AENEAS GYERMEKE A RITUSBA KERÜLTÉL : REGÉL

(Kiss József nyers fordítása)

AZ R CSAK SZÉKELY MAGYAR : RIT(US) RES ESETÉBEN

2.kép Etruszk szarkofág, javított felirati olvasattal Rajz: Kiss József

Az etruszk feliratú , több mint 10000 kőfaragvány, bronztábla, és egyéb emlék a világ különböző múzeumaiban, az ókori történelmünk, hitvilágunk, kultúránk eddig homályban rejtőzködő de ismeretüket nem nélkülözhető emlékanyagai. Azt az általános besorolást, miszerint az etruszkok, celtiber, umberek, nyelvét nem ismerjük, nem fogadhatjuk el. A mai napig is használatos ó - magyar rovás betűket ezek a Krisztus előtti időkben készült feliratok igen nagy számban használják.

3.) kép Székely - magyar rovás ABC egy kapufélfán (részlet), Budapest II. kerület készült cca. 1990. fotó: Kiss József 2016.

Az etruszk írás, és vele együtt a Celtiber, UMBER, Lepontei stb. írás - melyeknek korábban már megbízható fordításait adtam² - kétségtelenül korábbiak mint a latin írás. Ez a tény saját ősi rovásunk és a latin írás közötti viszonyt alapvetően határozza meg!

A kő Kr.e. III. -II. sz.-ra datált. A kövön lévő írásjelek a latin (pl. A=A) és etruszk (pl. M=S) betűkön kívül nagy része ó - magyar rovásunk³, ma is élő használatú betűi. A nagy számban alkalmazott kézenfekvő, hogy az ismert betűk alapján készüljön részletes elemzés.

A kő feliratainak értelmezése előtt az etruszk szarkofágok rövid feliratainak olvasható fordításait végeztem, a rövidebb, és így a könnyen áttekinthető szavak előnyt jelentettek. A feliratokat balról - jobbra, latinosan írt betűkkel (néha meg is fordulnak a betűk) írták, nagyszámú ó - magyar rovás jel használatával. Sok eddig csak sejtett, híres rövidebb - hosszabb szöveg betűnként azonosítható fordítását adtam már. Csak egy egyszavas példa: az etruszkok nagyszámú sírmellékleteire sokszor írt SUTHINA szó értelmezése jobbról balra és helytelen betű használatával eddig csak mint egy összefoglaló jelölés volt ismert. A szó balról és az N betűt helyesen az ó - magyar R betűnként olvasva a szó értelme: A RITHU, azaz A RITUSHOZ, tehát a rítushoz feláldozott. Kiderült, hogy az eddigi, bár nem mindenki által elfogadott nemzetközi hírű kutatásokkal, elsősorban az itáliai *Mario Alinei és Michelangelo Naddeo* professzorok eredményeivel, megerősítést nyertek a vizsgálataim, a feldolgozott etruszk emléktárgyak szövegeit illetően.

Ezzel együtt kell itt jelezni azt is, hogy eredményeim a régészeti - történelmi kutatásokkal sem kerülnek ellentmondásba!

Mivel most a Perugai Kő vizsgálatának újabb eredményeinek ismertetésére kell szorítkoznom - az előzmények hivatkozását megadva - röviden ismertetve a felirat olvasásának módszerét a következőkben ismertethetem.

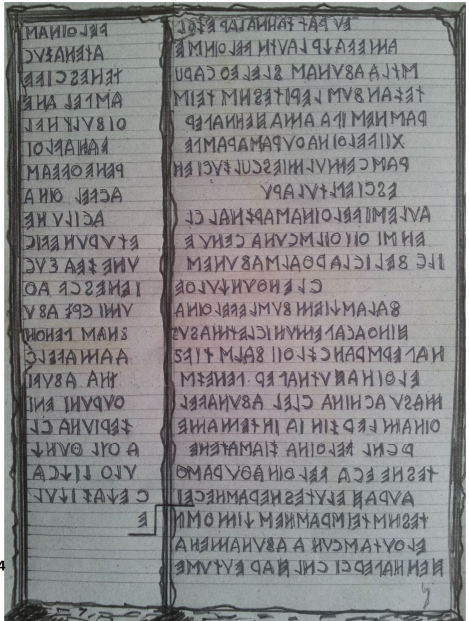
A kőbe vésett betűk hangértékeit ismerve, azokat a latin ABC betűnek megfelelően, a fonetikus meghatározások szerint leírva, a rovás olvasásának szabályai szerint, tehát a mássalhangzók közötti kiegészítésekkel, de balról, latinosan és latinra fordítva kezdem olvasni. Ne feledjük, hogy még csak ekkor tanuljuk a latint ! A betűk olvasásának különlegesebb esetei amikor pl. a rovás **8 = Q** behelyettesítéshez érünk, ahol is mérlegelni kell **Q = QU ?** vagy **Q = CU ?** mivel mindkét használat előfordul, de ez nem jelent nagy nehézséget. A szövegekben általánosan megfigyelhető, hogy a mai szóhasználatban azonos hangértékekre más és más rovás jelek kerülnek, mint például az **A** betűk esetében latin és ó-magyar, vagy az **S = M** etruszk és **S = Z** ó- magyar használatokor.

Az általam használt olvasási módszer nem azonos egy betűhalmazra helyezett rácshálóval, aminek véletlen megfelelői lehetnek. A következő megfelelői sorrendben kerül olvasásra az eredeti szöveg :

- 1./ először hangok kerülnek olvasási sorrendben a kiejtés, hanglejtés és írás szabályai szerint
 - 2./ a fonetikus elhangzó lehetőség a latin szó írásának megfelelően, latin szavak egymás utáni leírásra kerülnek
 - 3./ a latin szó szótári fordítása szerinti, jelen esetben magyar értelemmel, a magyarra fordított latin szavak egymásután leírásra kerülnek
 - 4./ a latin mondatok és magyar mondatok értelmes, összefüggő szöveggé olvashatóak.
- Az értelmes mondatokká és értelmes, összefüggő tartalmú szöveggé összeállt fordítás, ilyen együttállását véletlennek vagy akár szándékosan ferdített jelenségként értékelni képtelenség ! Ezzel mindenki egyetérthet matematikai valószínűség számítás nélkül is.

A következőkben részletesen, betűről - betűre követheti mindenki az ősi felirat olvasatát:

MEMENTO : UMBRIA, ITALY 2016. 08.24.

	<ul style="list-style-type: none"> * SARITLEV NUSARETA EVIN SERET ERALEPSA LVRELUQUITH ITHLEARAV SAEVOEREP ARITLEVNA ERULINA * NIVE RUNy UTE NUMAESERU THAVNCUERE UQUASAEIRRU ROREPSARS * THLEVARRAA IVUCUA ART IRE IRUNy UTH LNARUI NyEZ CRUOLETHA * ANCILOLU LUCISACEN/E/ <p>24</p>	<p>LOSEPALARRATAPUE ESRITLEVTRUALP CAVERRA UNYAN TE LELCU SARU QUAAALS SIET SRQUETPELSUCURASET PEPARRETSARRAAPISERA ANy EPSAPASAPUTARIOLEVIIIH REINUSLUNSELRLURRENSAP UPALUTLPEINCUE LNLARSPASARITLVEISELUA E UREN ARUNSLITHIITHISRE SERUQUAS LATNy ALNI LECUNLI ETHLUCRUTHRELN ARITHLEVELSUCURREIC SALACU USARRT ELNI RURREPANATHRIS QUITSLACUIITHLSN RANyS NyE PAR SZEREP NyE PAR TUTSAR ITH LE LE VARUCUA LELN ARIRNAUSARR ERRERRETRIAIRIS NyEL RRARITH ERETASAISARITHLEVRN Ny TS ANyUTHa RITHLEVANEERQUET IENERSA NyER QUE TULE TS ANyUA PS ThRRIC SERSA Ny SIET SR QUET ARERRARUQUAARUNSATUTHLE ESU ThUE NyATS LRN INNyE PAR RECS</p>
---	--	--

KISS JÓZSEF TÁJ - ÉS KERTÉPÍTÉS:
 CIPPO DI PERUGIA / PERUGAI KŐ FELIRATÁNAK
 OLVASATA BETŪNKÉNT ROVÁS FONETIKUS KIEJTÉS
 SZERINT LATIN BETŪKRE
 PANNON (MAGYAR) - MAGYAR SZÖVEGRÉSZEK

4.) kép A Cippo di Perugia feliratának olvasata betűnként Kiss József

MEMENTO: UMBRIA, ITALY 2016.08.24.

CIPPO DI PERUGIA / PERUGAI KŐ FELIRATA

SA(BINUS) RIT(US) LEV(AMNE)
NUS(QU)A(M) RETA(RDO)
EVIN(CO) SEREP
ERA LEP(IDE) SA(BINUS)
L(I)V(O)R ELU(CTOR) QU ITH(AUS)
ITH(ACUS) LEA RAV(US)
SAEV(I)O EREP(TOR)
A RITH(US) LEV(AMEN) NA(CTUS)
ER(A) (C)JULINA
NIVE RUNY UT
NUM(EN) AES ERU(S)
THA(LAMUS) V(I)NCU(LO) ERE(CTUS) I(O)
(EN)UQUA(M) SAE(CULA) IRRU(PTUS)
ROE(S) P(LUVI) S(ARS) I
T(E) LEV(AMEN) (N)ARRA(TUS) AQU(A)
IVUCUA ART
IRE IRUNY UTH
L(E)N(A) ARU(LA) I(O)
CRUO(R) LETH(AEUS) A
ANCIL(LA) (C)OLU(S)
LUCI SACE(LLUM) NE

(DO)LOSE PAL(A) N(A)RRAT(US) TA(BELLA) PUE(LLA)
E(A) S(ABINUS) RITH(U) (A)LEV (ALES) R(I)TUALE P(E)C(OR)A VERRA (VERRO)
UNYAN THE LELCU SARU Q(U)A ALT(U)S
SIET S(E)R(A) QUE(S)TI(O) PEL(LO) SU(APTE) CURA SET
PEPARRETH(O)S ARRA(BO) API(O) SER(IE)S ANYA
EP(HESU)S APA(GE) SA(TANAS) PUTH(ATIO) ARIOL(A) AVI(RO)
RE INUS(TUS) LUN(A) (C)EL(E)RR(IME) LU(A) (CU)RREN(S)
(C)JUPA LUT(EUS) L(E)PI(DE) INCU(LT)E
L(E)N(E) LAR(OS) S(E)PA(RO) SA(BINUS) RITH(U) LEV(AMEN) ISE
E UREN ARUNS LITH(O) I ITH(ACUS) IS RE
SERU(S) QUAS(EO) LATNY, ALNI, LE(CTI)CU(LA) N(O)LI(M)
ETH(ICUS) LUCRU(M) THRE(IUS) L(E)N(A)
A RITH(U) LEVE L(EGE) SUCCURR(O) EIC(IO)S SALACO
US(QUAM) ARR(E)T(IUM) ELNI RURRE PA(CE) (A)NATHRITS
V(IRGO) ITS S(A)LACU(O) I(O) ITH(AUS) L(A)S(A)N(UM) RANYS NYE PAR
SZEREP NYE PAR TUTSAR ITH LE
LE VAUCUA LELN(I) AR(A) (V)IR(GI)N8E)A (CA)USAR(II)
ERRA(TIO) (ME)RRETRI(CE) AI RIS(US) NYEL VÉTSÉG RITUS
(M)JERETAS (S)A(T)IS A RTIHU LEV(ATIO) L(A)R N(I) NY(E)
T(E)S ANYUTHA RITH(U) LEV(ATIO) ANE(LLUS) ER(A) QUE(O) T(E)
(R)I(N)E NER(VO)9SA(E) NYER QUE TULE TSE ANYUA
PES THRRIC SERSA NY(E) SIET S(E)R(SA) QET
A RER(UM) RARU(S) QUA ARUNS A(C)TUTM LE(GE)
ESU(RITO) THUE NACS LERNE INNYE PAR REX

KISS JÓZSEF TÁJ -ÉS KERTÉPÍTÉSZ:
ROVÁS FELIRAT FONETIKUSAN
LATIN SZÖVEG - / PANNON /

5.) kép A Cippo di Perugia latin nyelvre fordított felirata, Kiss József

MEMENTO: UMBRIA, ITALY 2016.08.24.

KISS JÓZSEF
TÁJ - ÉS KERTÉPÍTÉSZ

CIPPO DI PERUGIA / PERUGAI KŐ
FELIRATA: PANNON -MAGYAR, MAGYAR

SABINUS RITUS KÖNNYEN / RAVASZ, GYÜRŰ FOGLALAT, AMIT MONDOTT OKMÁNY FIATAL ASSZONYNAK
SEHOL SEM AKADÁLYOZ / OTT SABINUS A RITUSHOZ JÓSMADARAKAT, ÁLLATOKAT HURCOL
MEGGYŐZ SZERET / AHOGYAN TE LÉLEK SARUJA (HORDOZÓJA) AHOL GYARAPÍT
ŰRNŐ CSINOSAN SABINUSHOZ / SIET KÉSŐI PANASZ MEGHATNI SAJÁT BÁNAT, ÁMDE
IRIGYSÉG LEGYŐZ AZÁLTAL ITHAKAI / ~ PEPARETHOS FOGLALÓ ELLÁT CSALÁDDAL ANYA
ITHAKAI FAKÓ NÖSTÉNYOROSZLÁN / ~ EPHESUSI, TÁVOZZ SÁTÁN, MEGMETSZÉS JÖSNŐTŐL ELGYENGÍTI ŐT A SEBBEL
DŰHÖNG A RABLÓ / TÉNYLEG MEGBÉLYEGZETT LETT AZ ÉJSZAKA, LEHETŐ LEGGYORSABBAN, LUA GYORS LEFOLYÁSÚ ÜGYE,
BŐLCS
AZ A RÍTUS ENYHÍTÉST ÉRT EL ~ / ~~~~~ A HORDÓ HASZONTALAN, TAKAROSAN ÉRINTETELEN
ŰRNŐ KONYHÁJÁBAN ~ / CSENDES HELYET A VÉDŐISTENEKNEK ELKÜLÖNÍT SABIN RÍTUSHOZ, ENYHÍTÉSHEZ, DICSŐÍTÉSRE
LUÁNAK
VAGY HA NEM ARANY ŰT ~ / E ŰR ARUNS, ÁLDOZ, EGY ITHAKAI Ő TÉNYLEG
AKARAT, FOZETSÉG A TULAJDONOSNAK ~ / KÉSŐI KÉRNI LÁTNI HÁLNI PAMLAGON, NEM SZERETNÉM
A HÁZASÁG LELÁNCOL, FENNKÖLT ŐH ! / ERKÖLCSI NYERESÉG TRÁK KERÍTŐNŐ ~~~~~
VAJON ŐRÖKKÉ ELSZAKÍTHATATLAN / AZ A RÍTUS KÖNNYEN TÖRVÉNYESEN SZÁMŰZI KÉRKEDŐT
AZ ESŐ HELYREHOZ ~ / VALAHOL ARRETUMBAN ÉLNI VIDÉKEN, BÉKÉBEN SZERETŐ NŐVEL
TÉGED ENYHÍT AZ ELBESZÉLT VIRGÓ VÍZVEZETÉKE / ŰGY, HOGY KÉRKEDŐ JAJ ITHAKAI EDÉNY RÁNÉZ ITT PÁR
IVÁS ÁRT ~ / SZERET ITT A PÁR TARTSÁL ITT LE
ERRE VEZET ŰT / LE VÁRUKBA LELNI VESTA OLTÁRT ROKKANTAKNAK
CSÁBÍTÓ KIS OLTÁR JAJ NÉZ / HIBA BUJÁLKODÓ JAJ GÜNYT NYEL VÉTSÉG, RÍTUS
GYILKOSSÁG, HALÁLT HOZÓ AZ~ / VAKMERŐSÉG ELÉG AZ A RÍTUS ENYHTÉS, HÁZ NEM ITT
CSELÉD ROKKÁN FON / TANŰ ANYUTHA RÍTUS ENYHÍTÉS GYÜRŰCSKEVEL ŰRNŐ TEHET TEGED
FÉNYES HÁZI KÁPOLNA NE- / -RINÉNEK, ERŐSEN NYER AKI TŐLE TE ANYUKA
LÁB TÖRIK SERSA NEM SIET. SERSA AKIT
EGY BIZONYOS URALOM KEVÉS, AHOL ARUNS NYOMBAN, TÖRVÉNYSZERŰEN
VÁGYÓDIK TE NAGY LERNA ITTEN EGY PÁR ELŐKELO

6.) kép A Cippo di Perugia magyar felirata Kiss József

A szövegből kiderül, hogy a körüljárhatóan elhelyezett kötömb feliratai intelmeket adnak és részben hívogatnak, úgy tűnik elsősorban a nőknek szólóan. Amennyiben a mértéktelen szomjúságú ívás ártalmait taglaló gondolatsornál elfogadjuk az Aqua V(irgo) kifejezést, úgy azt azonosíthatjuk Marcus Vipsanius Agrippa (Kr. e 64/62 - Kr.e. 12) hadvezér - építésszel aki a Pantheon első templomát is építette, és a híres római, 20 km hosszú, igen nagy vízmennyiséget szállító vízvezeték ami Kr.e. 19 ben készült el, és később az Aqua Vergine nevet kapta. *Így a Cippo di Perugia keletkezésének idejét is Kr.e. 19. körülire tehetjük.*

Mint olvasható a szövegben több helyen is magyar szavak találhatók. Ezeket a szavakat Pannon - magyar szavakként, más színnel jelöltem. *Megfigyelhető, hogy ezek a szavak egyetlen betű kiegészítés nélkül olvashatóak !* Tehát ez még azt is jelenti, hogy minden torzítás nélkül, csak a rovással írt betűkből hangokból állnak össze magyar szavakká!⁴

Véleményem szerint, a régészeti - történeti kutatások fényében és azokkal összhangban, most a bővebb kifejtést nélkülözve is elfogadhatjuk, hogy azonosíthatjuk azt a Pannon népet és írását, nyelvét amely nép az etruszkokkal határosan és velük együtt alakította történelmét. A területük az Adriai - tengerig húzódott. Kr.u. 6 -9. -ben a Pannon - Dalmata lázadaskor 10 -ben Tiberius császár a meghódított, Pannon - Kelta területen létrehozta Illiricumot ami Domitianus császár idején az itt élő Pannonokról elnevezett Pannonia provincia lett.

Csak az tud így kőbe faragni ó - magyar betűkkel, írással aki maga is az ! Sok egyéb ókori etruszk és ebbe a csoportba tartozó feliratot sikerült már ősi rovásunk segítségével elolvasnom, és összegezni. A legújabb, mint a Pyrgi- i aranylemezek lefordított szövege nem csak régóta várt eredmény, de ráadásul két híres császári jogász nevét is megismerjük. Nagy örömmre talákoztam máshol is Pannon - magyar szóval ! A Corciano (Italy) gyönyörű kisváros annak hegynek - Monte Malbe - a túloldalán, 5 km San Marcotól, a Cippo di Perugia lelőhelyétől, szintén Prugia határában. *Az itt talál feliratos kővön szerepel a SZERETET szó, szintén, csakúgy mint a Perugiai kővön, a hegy túloldalán !*

MEMENTO: UMBRIA, ITALY 2016.08.24.

CORCIANO, ANTIQUARIUM COMMUNALE

(CAPIT)ULAN(S) S(E)R(E)THEP
UN(A) ELUA LARS
(C)ELT(AE) TE(RRA) LUA (S)ERA P(ENITENTIA)
IS UC(L)I(SCO)R ES (N)ATI(O) ECA(STO)R
(A)IC(E)

Kiss József
táj - és kertész

BEHÓDOLÓ SZERETET
EGYSZERRE ELŰZ FEJEDELEM
KELTÁK ORSZÁGA LUA KÉSŐI BÁNAT
Ő BOSSZÚT ÁLL VAGY NÉPEM, BECSÜLETEMRE
BARÁTOM

7.) kép Corciano, Feliratos FOGADALMI KŐ / Antiquarium Communale, Kiss József

A Kőfaragók társadalmában elfogadtatásra találni nem könnyű dolog, mint a kő sem és faragása sem. Bizom benne, hogy a nehéz út végén elfogadtatásra talál kőbe vésett emlékünk, a Cippo di Perugia mint az eddigi legrégebb Pannon - magyar kőfaragású, írott emlékünk.

Kiss József táj - és kertépítész

Jegyzetek:

- 1.) Az egykor volt helyreállítások közös munkájában részt vehettem én is. Szinte minden, volt OMF - es építész kollegám birtokában volt és gyakorolta is az ősi szerkesztéseket. Közülük most csak akikkel sokat dolgoztam Sopronban is: Sedlmayr János (1932 - 2004), Kiss Tiborné Nagypál Judit (1924 -1980) H. Nándori Klára építészeket és az utód kőfaragó mester - szobrász generáció tagjai közül: Faragó Jánost, Kovács Györgyöt valamint Horváth Zoltán geológust aki tudományos háttérét adta kőmunkák hosszú sorának, Sopron és nagyon sokak művészettörténetét Dávid Ferencet említem.
- 2.) <http://epiteszforum.hu/kiss-jozsef> A vonatkozó cikkekben letölthetőek a PDF fordítások ! Az itt is közölt etruszk szarkofág szövegének néhány betűs, de fontos módosítása az újabb, nagyobb felbontású, jobb fotónak köszönhető !
- 3.) Az ó-magyar rovás meghatározás alatt a cikkben a többi, vele egy csoportba tartozó rovás is értendő, mint például a Székely - magyar, Kárpát - medence, stb. rovasok.
- 4.) Három kiegészítés csak a latin kiegészített fordításnál található , de a betűnkéntinél nincs!